HE 116/2022
Esityksen keskeinen sisältö tiivistettynä

Oskari Räikkönen
Johtava asiantuntija



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallituksen esitys - sisältö

- Hallituksen esityksessä esitetään säädettäväksi laki Ilmastorahasto Oy –nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.
- Ehdotuksen taustalla on talouspoliittisen ministerivaliokunnan 23.10.2020 puoltamassa Ilmastorahasto Oy:n toimiohjeessa todettu yhtiön mahdollisuus käyttää valtiontukea rahoitusinstrumenteissaan. Valtiontukien myöntäminen on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä katsottu julkiseksi hallintotehtäväksi (PeVL 2/2001 vp, PeVL 50/2017 vp). Koska yhtiö ei ole viranomainen, sen mahdollisuudesta myöntää valtiontukea on säädettävä lailla. Valtiontukiin liittyvät merkittävää julkisen vallan käyttöä sisällään pitävät tehtävät kuuluisivat viranomaisen eli työ- ja elinkeinoministeriön toimivaltaan (PeL 124 §).

Hallituksen esitys - keskeiset säännökset

- Mahdollisuus myöntää valtiontukia (7 §):
  - Esityksen keskeisin pykälä on 7 §, jolla yhtiölle annettaisiin mahdollisuus (mutta ei velvollisuutta) myöntää valtiontukia. Yhtiö voisi valtiontukisääntelyn puitteissa ottaa suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat. Kyse ei olisi avustusmuotoisesta valtiontuesta vaan tukielementin yhdistämisestä muutoin markkinaehtoiseen rahoitusinstrumenttiin. Tuki voitaisiin myöntää yksittäisenä tukena tai tukiohjelman kautta.
  - Yhtiö voisi myöntää valtiontukea, jos tämä objektiivisesti arvioituna mahdollistaisi yhtiön toiminnan tarkoituksen tehokkaamman toteutumisen kyseisessä tapauksessa. Valtiontuen määrän ja valittavan valtiontuki-instrumentin osalta olisi noudatettava välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatetta.
  - Yhtiön olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että markkinoilla säilyy tasavertainen kilpailuasetelma ja että myönnettävät valtiontuet eivät vääristä markkinoita.
  - Yhtiön olisi hankittava yksittäiselle tuelle tai käyttöön otettavalle tukiohjelmalle komission etukäteinen hyväksyntä tai suunniteltava se esim. komission yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiseksi.

Hallituksen esitys - keskeiset säännökset

- Yhtiön toiminnan tarkoitus ja tehtävät (1 ja 2 §):
  - Yhtiön tehtävänä on toimia rahoittajana hankkeissa, jotka keskittyvät ilmastonmuutoksen torjuntaan, teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen ja digitalisaation edistämiseen Suomessa.
  - Digitalisaatiohankkeet liittyisivät lähtökohtaisesti ilmastonmuutoksen torjuntaan ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen.
  - Yhtiö voisi tehdä sijoituksia myös ulkomaisiin rahastoihin tai kohdeyrityksiin, jos niiden toiminta edistää taloudellista kehitystä Suomessa.
  - Kaikkien yhtiön sijoitus- ja rahoitustoimenpiteiden olisi oltava toiminnan tarkoituksen mukaisia pois lukien sijoitukset, jotka liittyvät yhtiön varainhallintaan tai likviditeetin varmistamiseen.
- Yhtiön organisaatio ja omistajaohjaus (3, 4 ja 5 §):
  - TEM vastaisi yhtiön omistajaohjauksesta. Yhtiö olisi valtion kokonaan omistama. Yhtiöllä olisi TEM:n nimittämä sijoitusneuvosto, jonka pakolliset jäsenet luetellaan 3 §:n perusteluissa. TEM voisi antaa yhtiölle sen toiminnan tarkoitukseen soveltuvia toimeksiantoja. Yhtiön olisi annettava TEM:lle sen ohjaamisen ja valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Valtiontukien takaisinperintää ja tarkastuksia koskevan päätöksenteon kannalta välttämättömät tiedot olisi annettava salassapitosäännösten estämättä.

Hallituksen esitys - keskeiset säännökset

- Yhtiön taloudelliset toimintaperiaatteet (6 §):
  - Pykälän ytimessä on 1 momentin säännös, jonka nojalla yhtiön toiminnan menot tulisi lähtökohtaisesti kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla. 6 §:n perusteluissa todetaan tämän tarkoittavan, että yhtiö toimisi lähtökohtaisesti pääomiensa tuotoilla, mukaan lukien sijoituksista ja rahoituksesta palautuvat varat. Näiden tuottojen tulisi pääsääntöisesti kattaa Ilmastorahaston rahoitustoiminta sekä hallinnolliset menot. Siten pitkällä aikavälillä yhtiön tekemien sijoitusten ja rahoituksen kohteiden toiminnan tulisi olla kokonaisuutena arvioiden itsekannattavaa. Sanalla lähtökohtaisesti viitataan sijoitustoimintaan sisältyvään riskinottoon, sillä kaikki sijoitukset eivät taloudellisesta ennakkoarvioinnista huolimatta ole lopulta yhtiön kannalta tuottoisia.
  - 6 §:ssä säädettäisiin myös, että yhtiön ei tulisi toiminnallaan tavoitella mahdollisimman suurta tuottoa, vaan toimia erityistehtäväyhtiönä toimintansa tarkoituksen edistämiseksi.
  - Pykälä sisältäisi myös säännökset ns. valtionlisäarvosta, ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden turvaamisesta, investointien priorisoinnista sekä sijoitustoiminnan lähtökohtaisesta markkinaehtoisuudesta (josta 7 §:llä voidaan poiketa).

Hallituksen esitys - keskeiset säännökset

- Valtiontukiin läheisesti liittyvät pykälät (8, 9, 10, 11, 12 ja 13 §):
  - Pykälissä olisi säännökset valtiontukien valvonnasta, takaisinperinnästä ja tarkastuksista, korosta ja viivästyskorosta, hallintopäätösten oikaisusta ja muutoksenhausta, hallinnon yleislakien soveltumisesta yhtiön valtiontukitoimintaan liittyvään päätöksentekoon ja valmisteluun sekä rikosoikeudellisesta virkavastuusta ja henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista julkisten hallintotehtävien hoitamiseen liittyen.
  - PeVL:n lausuntokäytännön mukaan tukien maksatuksen keskeyttämistä, takaisinperintää ja tarkastuksia koskevassa päätöksenteossa on kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Siten näihin liittyvät hallintotehtävät ehdotetaan säädettäväksi viranomaisen eli TEM:n vastuulle (PeL 124 §).
- Tarkemmat säännökset (14 §):
  - Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä yhtiön valtiontukiohjelman sisällöstä, käyttöehdoista ja menettelytavoista sekä julkisten hallintotehtävien hoitamiseen osallistuvien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista.

Hallituksen esitys – vaikutukset julkiseen talouteen ja viranomaisten toimintaan

- Yhtiö voisi valtiontukitoiminnassaan hyväksyä markkinaehtoista rahoitusta pienemmän tuoton tai suuremman riskin, jolloin valtio ei saisi tai ei välttämättä saisi yhtiövarallisuudelleen yhtä suurta tuottoa, kuin jos sijoitus toteutettaisiin markkinaehtoisesti. Yhtiön valtiontukea sisältävät sijoitukset olisi rahoitettava muilla kuin yhtiölle vuoden 2020 seitsemännessä lisätalousarviossa varatuilla varoilla (momentilla 32.20.88), kuten yhtiön olemassa olevilla varoilla tai yhtiön omistuksessa olevista osakkeista saatavilla osinkotuotoilla.
- Esityksen vaikutukset viranomaisten toimintaan liittyvät pääasiassa työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotettaviin hallintotehtäviin. Lisätehtävien hoitaminen toteutetaan olemassa olevin virkamiesresurssein.

Kiitos!